

Cột cờ Lũng Cú
- nơi đỉnh cao
nhất của nét vẽ
hình chữ "S"
đáng hình đất
nước...

Công viên địa chất là một khu vực tự nhiên, độc đáo, có ranh giới rõ ràng, trong đó chứa đựng một tập hợp các di sản địa chất có giá trị khoa học, phân bố trong phạm vi nhất định, hài hòa với cảnh quan thiên nhiên, đồng thời chứa đựng các giá trị về đa dạng sinh học, khảo cổ, lịch sử, văn hóa xã hội và có diện tích lớn để phát triển kinh tế địa phương, thông qua hình thức phát triển du lịch và các dịch vụ phụ trợ khác...

Cao nguyên đá Đồng Văn (Hà Giang) hội đủ những tiêu chí đó, và đã được tổ chức GGN (Global Geoparks Network - Mạng lưới Công viên Địa chất Toàn cầu) công nhận là Công viên Địa chất Toàn cầu thứ hai tại Đông Nam Á. Sự kiện này mở ra cơ hội lớn cho phát triển du lịch vùng cực bắc Tổ quốc.

Cao nguyên đá bước ra thế giới

CAO nguyên đá Đồng Văn - Mèo Vạc tỉnh Hà Giang là một trong những cao nguyên đá hùng vĩ nhất Việt Nam có độ cao trên 1.000m so với mặt nước biển. Nơi đây đã từng chứng kiến bao sự kiện lịch sử, nhiều danh thắng và nhiều điều kỳ thú của thiên nhiên, con người với lớp lớp tầng sâu văn hóa chưa được vén màn bí mật. Một vùng biên ải hoang sơ, tinh khiết như nắng ban mai nơi ngút ngàn cực bắc của tổ quốc...

Những giá trị địa chất, địa mạo và văn hóa

Nằm trên địa bàn các huyện: Quản Bạ, Yên Minh, Đồng Văn và Mèo Vạc (Hà Giang), cao nguyên đá Đồng Văn rộng 2.347,63 km², có hơn 23 vạn người sinh sống. Đây là địa bàn miền núi đá xa xôi hẻo lánh ở cực Bắc của Tổ quốc, điều kiện tự nhiên vô cùng khó khăn và khắc nghiệt. Do điều kiện tự nhiên không thuận lợi nên việc phát triển kinh tế của 17 dân tộc anh em ở miền khô khát này từ bao đời nay vẫn chỉ có trong tưởng tượng.

Tuy nhiên ẩn chứa trong nó là những giá trị địa chất, địa mạo, văn hóa của các dân tộc trên cao nguyên đá: cảnh quan caster phong hóa hàng chục triệu năm rất đẹp; nền địa chất đa dạng; nền văn hóa địa phương phong phú.

Du khách đứng trên đỉnh cột cờ Lũng Cú ở cực Bắc của Việt Nam hay

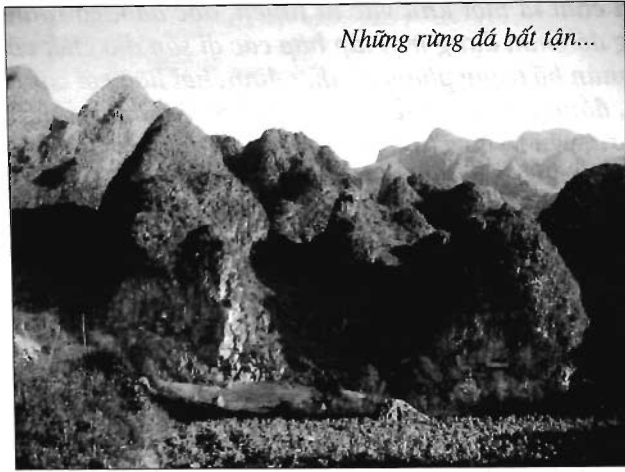
trên đỉnh Tu Sán ở huyện Đồng Văn có thể chiêm ngưỡng toàn cảnh cao nguyên đá hùng vĩ trải dài đến tận chân trời. Hiếm gặp trên thế giới địa hình núi đá như ở Đồng Văn với những dãy núi hình chóp nhọn, hình kim tự tháp kỳ vĩ trên đỉnh Mã Pì Lèng; những rừng đá, vườn đá kỳ thú ở khu vực chợ tình Khau Vai... Đặc biệt là hẻm vực Nho Quế, nơi hình thành do đứt gãy của vỏ Trái đất, sâu trên một cây số, với vách đá vôi dựng đứng cao khoảng 700m, rất hiếm gặp trên thế giới.

Sự đa dạng địa chất của cao nguyên đá là duy nhất ở Việt Nam. Tại đây còn có một loạt hệ tầng đất đá có tuổi trên nửa tỉ năm trở lại đây. Đặc biệt là gần một chục phân vị về đá vôi rất khác nhau, có tổng chiều dày xấp xỉ 4.000m. Đã tìm thấy gần 1.000 loài động thực vật hóa thạch,

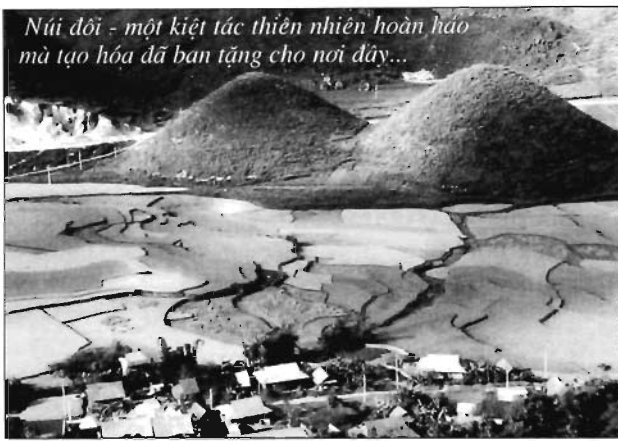
trong đó có một số loại đặc hữu cho khu vực. Đây cũng là nơi ghi chứng tích của hai trong năm sự kiện lớn của thế giới về sự hủy diệt hàng loạt thế giới sinh vật trên phạm vi toàn cầu xảy ra cách đây khoảng 250 và 350 triệu năm...

Để có thể sống ở nơi bạc nhất khắc nghiệt này, rất nhiều bà con, chủ yếu là dân tộc Mông đã phải trải qua hàng trăm năm để thích nghi với môi trường. Phần lớn người dân tộc ở vùng cao nguyên đá đều không nói được tiếng phổ thông nên việc giao lưu học hỏi của họ rất khó khăn, vì bất đồng ngôn ngữ.

Cuộc sống ở miền cao nguyên đá hầu như không có ngày nghỉ, đồng bào làm việc quần quật quanh năm suốt tháng nhưng chất lượng sống vẫn chẳng được cải thiện là bao. Bởi một lý do đơn giản là để trồng được

Những rìng đá bất tận...

Núi đôi - một kiệt tác thiên nhiên hoàn hảo mà tạo hóa đã ban tặng cho nơi đây...

cây ngô (cây trồng chủ đạo của cao nguyên đá) họ phải khom lưng gửi đất đỏ vào từng hốc đá để lấy chỗ gieo hạt. Thế nhưng ở nơi hơn 85% diện tích đất tự nhiên là đá này, hàng nghìn người hàng ngày vẫn bầu vùi vào vách đá để sinh tồn.

Quen với những vách đá, cây ngô, quen với cái đói, cái nghèo, và cái điều mà bao đời nay, những người sống trên cao nguyên đá không bao giờ nghĩ tới đã và đang đến với họ, khi đó cuộc sống của chính họ và nhiều đời sau nữa sẽ khác với những gì mà cha ông đã trải qua.

Cơ hội và thách thức...

Một thành viên trong đoàn đại biểu Việt Nam tham dự hội nghị của tổ chức GGN cho biết do thời gian xây dựng gấp, hồ sơ "Công viên địa chất Cao nguyên đá Đồng Văn" còn chưa đáp ứng một số tiêu chí của GGN. Tuy nhiên, với mục đích giúp Hà Giang xây dựng một mô hình điểm về Cao nguyên Đồng Văn gắn với xóa đói giảm nghèo và phát triển kinh tế bền vững ở một địa bàn khó khăn như Hà Giang, đồng thời có cơ hội để quảng bá hình ảnh và khai thác tiềm năng phát triển của địa phương, đoàn Việt Nam đã nỗ lực tiếp xúc, thuyết phục thành công các thành viên Hội đồng Tư vấn GGN công nhận những giá trị di sản địa chất nổi bật (cảnh quan, lịch sử phát triển địa chất, giá trị cổ sinh địa tầng, hang động... thuộc 139 điểm di sản địa chất, trong đó có 11 điểm di

sản địa chất tầm quốc tế) và các giá trị văn hóa truyền thống của 17 dân tộc đang sinh sống trên vùng Cao nguyên đá Đồng Văn.

Với sự kiện này, chúng ta có cơ hội giao lưu, trao đổi kinh nghiệm, quản lý, phát triển với khoảng 77 công viên địa chất toàn cầu của 24 nước. Chúng ta sẽ nhận được một số tài trợ quốc tế để khai thác, phát triển cao nguyên đá. Sự kiện này tạo động lực quảng bá vẻ đẹp của cao nguyên đá Hà Giang ra với thế giới, thu hút sự chú ý của các nhà khoa học và khách du lịch quốc tế đến với Đồng Văn, Hà Giang. Điều đó cũng đặt ra trách nhiệm lớn bảo tồn, quy hoạch cao nguyên đá.

Trước người ta coi nơi này là chỉ toàn đá, "sống trong đá chết vùi trong đá". Nay Hà Giang đã tìm ra lối thoát để làm giàu, phát triển đời sống. Biến địa hình núi đá tai mèo thành lợi thế, thành nét đặc sắc mang tầm quốc tế. Tỉnh Hà Giang đã thành lập Ban quản lý cao nguyên đá địa chất Đồng Văn.

Tuy nhiên, hiện nay việc khai thác đá- một nhu cầu tất yếu của người dân cao nguyên đá từ bao đời nay (khai thác đá để làm bờ rào, đường, xây nhà, làm ruộng...) cần được chấm dứt. Mấy năm gần đây, tỉnh Hà Giang đã quy định vùng được khai thác. Đến nay, việc khai thác bừa bãi gần như đã chấm dứt.

Với những điều kiện hiện có, chúng ta có thể nghĩ tới việc đệ trình UNESCO công nhận Cao nguyên đá Đồng Văn là di sản thiên nhiên thế giới. Vì nhiều địa điểm trên cao nguyên đá có thể làm bảo tàng tự nhiên kỳ thú ngoài trời như khu vực rừng đá, vách đá thể hiện rõ sự vận động, phát triển của vỏ Trái đất dọc theo đèo Mã Pì Lèng, trên đường đi Lũng Cú. Các nhà khoa học đã có ý tưởng chọn lựa một khu vực hẹp hơn, tìm những giá trị đặc biệt nổi bật, để làm hồ sơ công nhận di sản thiên nhiên thế giới. Do vậy, cần bảo vệ chặt chẽ những khu vực này.

Trong thời gian qua, Ban Chỉ đạo Xây dựng Cao nguyên đá Đồng Văn đã thiết lập chương trình giáo dục cộng đồng khá dài hơi, dự kiến sẽ kéo dài trong năm năm 2010 - 2015, nhằm tuyên truyền cho cộng đồng địa phương những kiến thức cơ bản và tầm quan trọng của vùng di sản, những kỹ năng để họ có thể tham gia vào quá trình xây dựng, vận hành công viên địa chất và nâng cao chất lượng cuộc sống của chính gia đình mình, trong đó có chú trọng đến đối tượng thanh thiếu niên - chủ nhân tương lai của miền đất khó nhưng có giá trị bảo tồn và du lịch rất cao này.

Để quản lý và bảo tồn tốt nhất những giá trị của cao nguyên đá, vai trò của cộng đồng các dân tộc bản địa là rất quan trọng, vì họ chính là những chủ thể văn hóa làm sống dậy những giá trị bảo tồn của cao nguyên đá. Do đó, Ban quản lý đặc biệt quan tâm và khuyến khích các hoạt động sản xuất nông sản, vật sản, thủ công mỹ nghệ và các sản phẩm du lịch tại địa phương để nâng cao sinh kế và góp phần phát huy giá trị di sản của Công viên địa chất trong tương lai.* MH